

ANGOL BÚTORSTÍLUSOK.

IRTA: GINEVERNÉ GYÓRY ILONA.

Mikor az iparművészet világában a munkásai egyre nagyobb változatoságban teremtik az újat, mikor azonban emellett a műtörténet egyre szélesebb körre terjedő ismerete a régi korok változó izlésére mutat oda és végre mikor a minden fontosabb országban megjelenő ily tárgyú folyóiratok, könyvek a szomszéd népek műipari törekvéseinek élénk tárásával majd ide, majd oda terelik az ember érdeklődését, szinte útvesztőben érezzük magunkat: melyik irányt fogadjuk el.

Szerencsére ebben az útvesztőben is van egy Ariadne-fonál, amely kivezet, csak ne sajnáljunk erősen ragaszkodni hozzá. Hogy ez a vezető fonál micsoda, azt Londonnak néhány műkiállítása, azonkívül több igazán egyéni erejű izléssel megalkotott otthonnak látása tárta tisztán előm. Hogy mi az, amihez az otthonunkban szereplő műipari termékek megválasztásában ragaszkodnunk kell, ha a stílusok tömkelegében el nem akarunk tévedni? A nemzeti jelleg.

Ezt hirdeti el nem némitható erővel az a „revival“ vagyis újjáébredés, ami Angliában mutatkozik; a valódi angol stílusokba való igen határozott visszatérés.

És azt, hogy a nemzeti jelleget jó szem előtt tartanunk, egyáltalán nem

a szentimentalizmus mondatja velem, hanem az esztétika és a jellegbeli összhang szeretete.

A nemzeti atmoszférák száz meg száz apró dologból szűrődnek össze; — a magyar kuriák egész nyílt, hívogató, kedvre derítő, bizalmat keltő jellegéhez a kapubálványok közt kitaruló kettős szárnyú kapú csakúgy hozzá ad valamit, mint az oszlopos tornác, amely

TÓLGYFA-POHÁRSZÉK 1695.

ANGOL BÚTOR.

szabad is, de védett is a maga épen kellő magasságu könyöklőjével; — meg aztán az egymásból nyíló, átlátható szobák. — Viszont a szász és bajor házaknak a külvilágtól szinte rejtőzködő és a házi tűzhely melegét ápoló légkörét a vaspántos kettős ajtók, a mély fülkés, rácsos ablakok, a kályhazug »pfühl«-jei, meg a védelmező saroktornyocskák alkotják meg lassan. Ki ne vette volna észre, micsoda artisztikus, de mindig mintegy a nyilvánosság számára szánt és az otthoni intimitást szinte kizáró »grandeur« van a velencei házak nyílt atriumában, nyílt loggiáin.

Van semmi mással össze nem véhető jellege az angol háznak is és, mint mindenütt, úgy itt Angliában is voltaképp a ház, az éghajlat, az életmód formálta ki a bútorok minőségét. És ez az tehát, amiért azt mondom, hogy a nemzeti jelleg figyelembe vétele a stílszerűség és esztetikai összhang kérdése és nem az érzékösségé. Bizony másféle karszékben, pamlagon érzi magát jól az ember, ahol pl. a levegő tikkasztó volta ellen valami szelős loggián keresünk enyhülést, meg másmilyenben ott, ahol a nedves, ködös tél hidegét a nyílt tűz alig ellensúlyozza eléggé és ahol jó, ha a karszék három oldalról is melegen és puhán fog körül bennünket.

Angliának a maga eredeti bútorstílusai mind megfeleltek a klíma, az éghajlat követelményeinek; tölgyfája, dió- vagy bükkfája eléggé tömören volt vájva ahhoz, hogy a nedves klíma meg ne ártson neki, és a kandallótűz közelségétől se vetemedjék meg. Ezek a tömör, néha szinte nehéz »old English« és »early Tudor« (ó-angol és korai Tudor) stílusok, mikor Anglia még nem sokat érintkezett más országokkal, békében legalább nem. A VIII. Henrik és Erzsébet kora aztán már szoros összeköttetésbe hozta a meghódított gyarmatokkal; onnan idegen fák, mahagoni, rózsafa, palisander kerülnek Angliába; a »late Tudor«-on már ezeket is látni és a gömbölyű vonalú faragást is, amire a tölgyfa a maga kemény és különösen egyenes, merev rostú voltával nem alkalmas, úgy hogy a régi angol tölgybutor faragása rendszeren szögletes vonalú min tákat mutat.

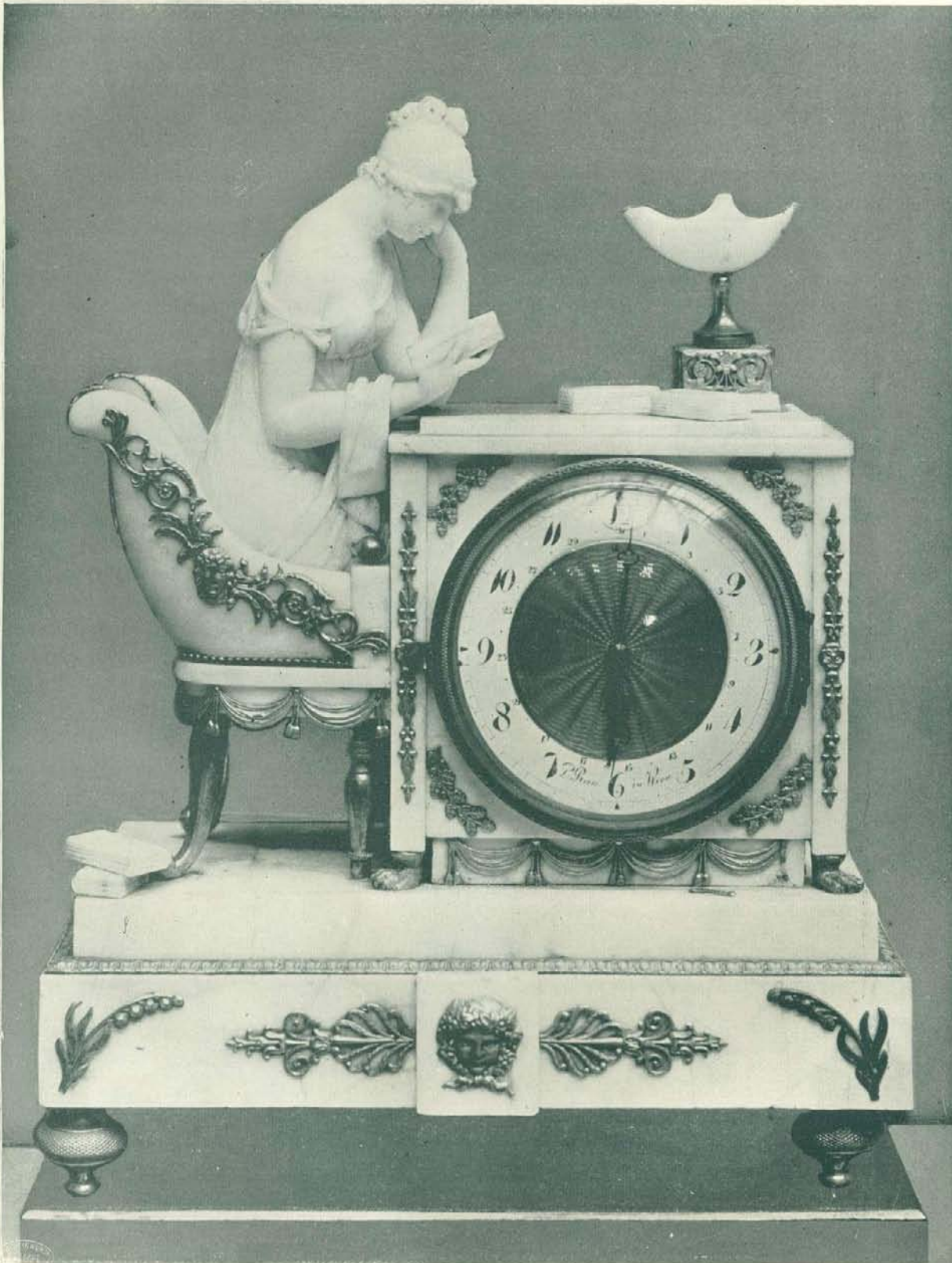
A régi angol idők egyik jellemző vonása, hogy a tölgyerdők óriási kiterjedése szinte szükségessé tette az irtást, így aztán a tölgyfa úgyszólván mindenütt jelenlevő a régi házakban, mint ajtó, mint gerendázat, mint konyhai tányéros polc, mint asztal, ágy, karosszék és mint falburkolat. És amilyen szenvedhetetlenül csunya az új tölgyfa a maga durvaszálú, sárga felületével, olyan nemesen szép aztán megfeketülve. És micsoda helyeken látni ezt a kincset érő fekete tölgyfát! Coventryben a szegények háza van ilyen fejedelmeknek való anyaggal burkolva és gerendázva! Ha pedig a ritkaságyújtó meg akarná venni, milyen drága lenne belőle csak egy négyszöglábnyi is!

De jöttek — mint mondtam — az angol műipar történetében is idők, mikor a nemzeti jellegű faanyag, a „heart of oak“ helyébe idegen anyagok kezdtek kaposak lenni és az angol bútoripar kapadozni kezdett idegen stílusok után. Ezek között van az a kor, mikor, mintegy százötven évvel ezelőtt, a japán lakk-munkákat kezdték utánozni. Rövid ideig tartott, hála Istennek és az ebbe az átmeneti korba tartozó munka mind igen ritka, igen drága és igen csunya. A japán, fantasztikus, légies rajz, az ő könnyű vonalú, könnyű anyagú bútoraikon helyén van, de mikor súlyos, masszív angol tölgyfára teszik, bizony groteszk. John Bull himes japán köntösben.

A „Queen Anne“ stílus azt az igen jellegzetes vonást mutatja (XVIII. század eleje), hogy faragás ugyan nincs a bútor felületén, de azért az ó-angol, Tudor és Jacobean (a Jakabok korabeli) stílusok egyenes vonalai erős görbületekkel vannak megtörve, különösen ott, ahol a lábak csatlakoznak a tárgy főtömegéhez. Ezt látni a bútorfelén ugyanúgy, mint pl. az ezüst teáskészletek kannáin, amelyeken szintén a láb vonala dönti el főképp, hogy Queen Anne stílus-e vagy sem?

Az az összeköttetés, melyben Anglia Indiával, Kínával, az afrikai partokkal áll, nagyon természetesen belevitte itt-ott az angol izlésbe a hindu, kínai, mór és egyiptomi stílusokat is, de érdekes, hogy noha egész szobákat utánoztak nagy ügyességgel, azért, hogy ki-vetette magából a közizlés újra, mint olyant,

301.

301. ALABASTROM-ÓRA,
XIX. SZÁZAD ELEJE.

PENDULE EN ALBÂTRE.
ORNÉE DE BRONZE. XIXe SIÈCLE.

1.

6.

2.

302.

7.

8.

4.

5.

9.

302. HÁROM CSÉSZE, 1., 4., 5. PORCELLÁN,
BÉCSI GYÁR, XVIII. ÉS XIX. SZÁZAD.
AJÁNDÉKOZTA: HATVANY JÓZSEFNÉ.

2. FEDELES EDÉNY, PORCELLÁN. } BÉCSI GYÁR,
3. TÁNYÉR, PORCELLÁN. } XVIII. SZÁZAD.

6., 7., 8., 9. CSÉSZÉK, JAPÁNI PORCELLÁN.
AJÁNDÉKOZTA: HOPP FERENC.

1., 4., 5. TROIS TASSES AVEC SOUCOUPES
EN PORCELAIN DE VIENNE
DON DE MME JOSEPH DE HATVANY.

2., 3. TERRINE ET ASSIETTE
EN PORCELAIN DE VIENNE XVIIIe SIÈCLE.

6., 7., 8., 9. COUPES EN PORCELAIN DU JAPON
DON DE M. FRANÇOIS HOPP.

303.

4.

5.

303. 1., 3., 4., 5. MÁZAS MAJOLIKA-TÁLAK.
MAGYAR, XVII. SZÁZAD.
2. MAJOLIKA-TÁL.
ZSOLNAY VILMOS MUNKÁJA.
AJÁNDÉKOZTA: ÖZV. BR. LIPTHAY BÉLÁNÉ.

1., 3., 4., 5. PLATS EN FAÏENCE ÉMAILLÉE.
HONGRIE, XVIIe SIÈCLE.
2. PLAT EN FAÏENCE
DE ZSOLNAY.
DON DE Mme LA BARONNE BÉLA LIPTHAY.

304.

304. POHÁR, SERLEGEK ÉS KUPA.
ARANYOZOTT EZÜST.
MAGYAR. XVI. ÉS XVII. SZÁZAD.

GOBELETS ET CANNETTE EN VERMEIL.
HONGROIS, XVIe ET XVIIe SIÈCLE.

305.

305. KÉT ASZTALDÍSZ, TATAI ÉS HOLICSI GYÁR,
KUPA, MÁZAS MAJOLIKA, MAGYAR, XVIII. SZÁZAD.

DEUX SURTOUT DE TABLE EN FAÏENCE
FABRIQUES DE TATA ET DE HOLICS, XVIIIe SIÈCLE
POT EN FAÏENCE EMAILLÉE,
HONGROIS, XVIIIe SIÈCLE.

1.

2.

306.

3.

4.

307.

306., 307. 1., 4. MÁZAS CSERÉPEDÉNYEK.
RÉGI MEXIKÓI MUNKÁK.
2. ÓNMÁZAS KANCSÓ, MAGYAR, XVI–XVII. SZÁZAD.
3. FÜLES EDÉNY, MÁZATLAN CSERÉP,
NÉPVÁNDORLÁSKORI.
AJÁNDÉKOZTA A VERSECCI MÚZEUM.

1., 4. VASES EN TERRE CUIE, MEXIQUE.
2. PLAT EN TERRE VERNISSÉE.
HONGROIS, XVI–XVIIe SIÈCLE.
3. VASE EN TERRE CUIE DE L'ÉPOQUE
DE LA MIGRATION DES PEUPLES,
DON DU MUSÉE DE VERSEZ.

308.

308. FALSZÖNYEG SZÍNES GYAPJÚBÓL,
FLAMAND, XVI. SZÁZAD.

TAPISSERIE FLAMANDE, XVIe SIÈCLE.

309.

309. CIMERES ARANYLAKK-DOBOZ, JAPÁN,
AJÁNDÉKOZTA: GRÓF SZÉCHÉNYI BELA.

CASSETTE AVEC ARMOIRES, LAQUE DU JAPON,
DON DE M^r LE COMTE BÉLA SZÉCHÉNYI.

310.

310. ASZTAL, GÓTIKUS, MAGYAR,
XVI. SZÁZAD.

TABLE DE STYLE GOTHIQUE, HONGROISE
XVIe SIÈCLE.

311.

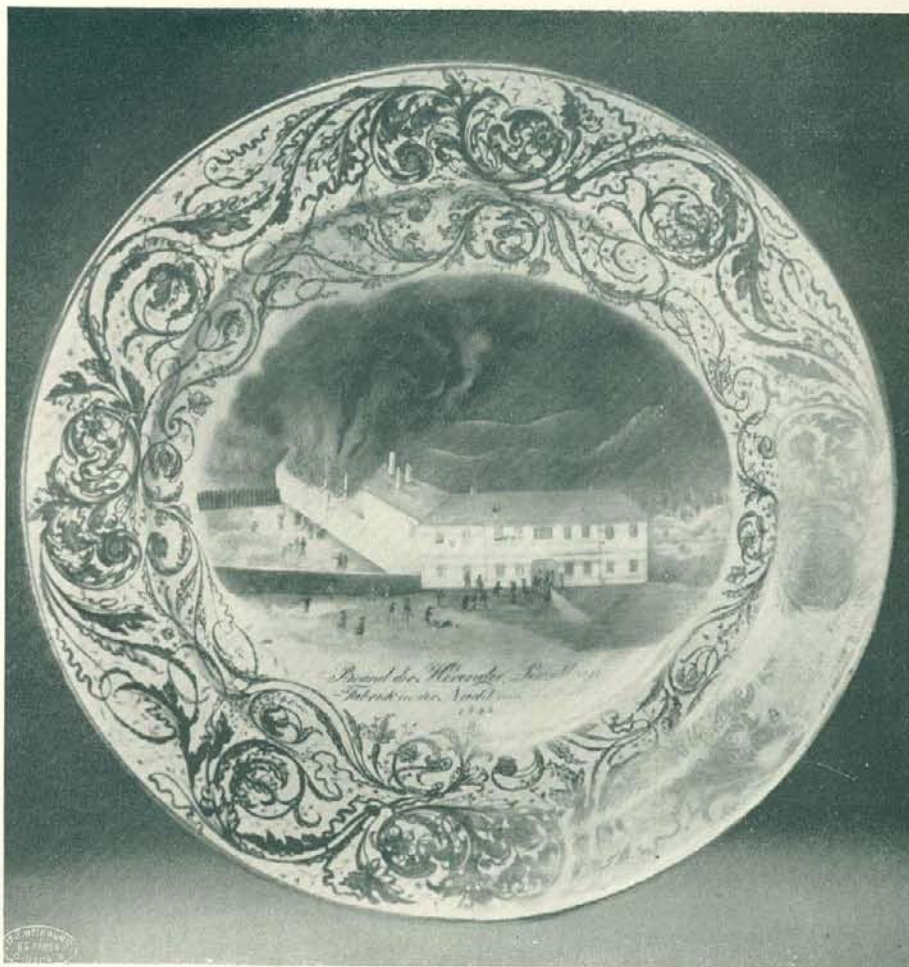
311. FEDELES TÁL ÉS TEÁS KANNA, PORCELLÁN,
BÉCSI GYÁR, XVIII. SZÁZAD.

TERRINE ET THÉIÈRE EN PORCELAINE
DE VIENNE, XVIIIe SIÈCLE.

312.

312. TÁL, HERENDI
PORCELLÁN, 1843.
AJÁNDÉKOZTA:
SARBÓ ARTURNÉ.

PLAT EN PORCELAINE
DE HEREND, 1843. DON DE
MME A. DE SARBÓ.

313.

313. KÁVÉSKANNA,
MÁZAS,
KEMÉNYCSERÉP.
BAYREUTH, XVIII.
SZÁZAD.

CAFÉIÈRE EN
TERRE DE-PIPE
EMAILLÉE. BAYREUTH,
XVIIIe SIÈCLE.

314.

314. BORJÚBŐR-KÖTÉS,
XVI. SZÁZAD.

RELIURE EN
VEAU, XVIe SIÈCLE.

amely nem sarjadva az ország szükségleteiből, nem is lehet annak igazán megfelelő soha. A forró országok kerülnek a kipárnázott bútort, bútoranyaguk sima fa, sás, gyékény, díszük csont- és ércberakás, mert mindez hűvös; Anglia szereti a megtörtlen, tömeges, egyenes vonalú dolgokat, amelyek mintegy kizárják a léghuzamot.

Egy-egy nemzet iparművészetének nagy emberei azután azok, akik az öntudatlanul, talán elszórtan lappangó apró nemzeti vonásokat öntudatosra teszik, azokból a legszebbeket keresik ki, használják fel és fejlesztik tovább. Az angol bútoriparban ezek Sheraton, Chippendale, Heppelwhite és Adams. Különösen a két első az, akiknek a neve igazán egy-egy fejezet az angol műtörténetben. Sheraton készítményeinek jellemző anyaga a mahagonifa, szép, érett, sötétvörös színben; ebbe aztán a világos krémszínű selyemfa (satinwood) keskeny csíkjai vannak beletéve.

A Chippendale-bútorok anyaga is főként mahagoni; még sötétebb sokszor a Sheratonnál, úgy hogy Chippendale-mahagoni alatt éppen ezt az egészen vöröset értjük; ezen nem berakás, hanem domború faragás a dísz, azonkívül, ha a bútor üveglapokkal van ellátva, akkor ezeket faragott mahagoni-vonalak lécezlik; ezeknek az alakja, hajlása és beosztása óriási változatosságra nyújt alkalmat.

A Heppelwhite- és az Adams-stílus szép, egyenes, nyugodt vonalakat mutatnak; az utóbbi klasszikusabb a kettő közül; mindakettőnél jellemző az, hogy még ahol kárpirozott bútorról van is szó, a szövet mintája is nyugodt, nem valami fantasztikus, nem ritka például a két színben, vagyis inkább egy szín két árnyalatában csíkozott kelme, egyforma szélességű csíkokkal, az, amelyet a francia ipar pékin-nek nevez; de sokkal gyakoribb az apró, konvencionális mintájú genuai bársony.

Nagyon természetes, hogy ma, amikor nem vagyunk oly mereven szigorúak abban, hogy egy-egy szoba a mennyezettől a szőnyegig mind barok, vagy góth vagy renaissance legyen, díszítő tárgy gyanánt egy-egy damaskusi, indiai vagy kínai dísz tárgy teljes joggal foglal helyet az angol stílus otthonokban is, de jellemzően bizonyítja a Schopenhauer teóriáját: „Aus seiner eigenen Haut kann keiner heraus“ az, hogy hiába, minden délre, keletre való izlésbeli elkóborlás után az angol bútoripar is teljes erővel tért vissza megint a magához. Idegen országoknak azért egymás stílusait ismerni mindig nagy tanulság, mert a más nemzeteké között mindig van, amely a miénkkel inkább rokon mint a többi, és arra mindig nyujtanak útmutatást, hogyan fejlesszük a még nyersarany állapotában levő nemzeti motívumokat.

EGYHÁZMŰVÉSZETI TANFOLYAM.

AZ EGYHÁZMŰVÉSZETI kiállítással kapcsolatban megjelent cikkeinkben bőven kifejtettük már az egyházi művészet fejlesztésének nagy fontosságát. Kétségtelen, hogy a templomok és felszerelésüknek művészi megoldása jótékony hatással van a hívők lelkére, a legmagasztosabb művészi feladatok megoldására serkenti a művészt, s végeredményében azt a szoros kapcsolatot képes megteremtteni a művész és az egyház között, melyet a közelmúlt általános művészetlensége már-már teljesen megszakitott.

Az egyházművészet fejlesztése javarészt a fogyasztóközönség — a papság — vállain nyugszik. A papság tájékoztatására Ausztria kultuszminiszteriuma legutóbb rendezett Wienben egy tájékoztató egyházművészeti kurzust, mely nem remélt sikerrel folyt le a hó elején. E tanfolyamról részletes ismertetést közöl az Egyházi Műiparban Eigner Sándor. Cikkéből a következőket közöljük:

A tanfolyam az egyetemen tartott előadásokból, templomok, múzeumok, műtermek és műhelyek látogatásából állott. Előadást tartottak a tér problémája